

Läs reportaget om Mästerlotsen Edvard Sjöblom.

På följande 4 sidor skildras reportaget som det var skrivet i veckotidningen ÅRET RUNT från 1982.

Tidningen med nr 25 kostade 5:-

Charles Edvard Sjöblom, mästerlots

Lots vid Landsort 1924 - 1951
Lots vid Dalarö 1951 - 1962
Från år 1962 organiserat gästhamnar,
Helikopterlandningsplatser,
Röda Kors-stationer och
sopmajor runt kuster och skärgårdar
i samarbete med Svenska Tusistföreningen
och Naturvårdsverket.
Dalaröbo från 1951.

Födelsedatum: 1902-12-22
Avliden: 1991-12-11
Gravsattdatum: 1992-02-12
Ort: Dalarö
Kyrkogård: Dalarö Kyrkogård

Jag vill att alla ska få njuta av skärgården

- sen må folk tycka att jag är en bråkig gammal gubbe...

Av Mats Andersson
Foto: Ronny Karlsson

— **Mästerlotsen Edvard Sjöblom från Dalarö i Stockholms skärgård för en outtröttlig kamp för miljön han älskar. — Han är mannen bakom otaliga gästhamnar, det var han som uppfann sopmajan. Och Edvard har många nya ideer - trots att han snart fyller 80 år!**

Vi står i en ljuvt lummig backe och kisar ner mot den glittrande fjärden som får en pastoral inramning av de gamla pittoreska sjöbodarna vid strandkanten. Det är tyst och fridfullt. Det enda som bryter tystnaden är fåglarnas kvitter och en råbocks skall från skogsgläntan. Vi står och njuter av ett stycke storslagen svensk natur.

Platsen är Hagtorsudd på Gälö i Stockholms södra skärgård. Mannen bredvid mig pekar ner mot sjön och säger:

- Sådana här skatter måste skötas och bevaras till eftervärlden.

Det är med viss bitterhet i röstens han säger det.

Vi har just avslutat en inspektionsrunda runt de gamla husen på sluttningen ner mot havsviken. Ett par ytterdörrar är sönderbrutna. Någon har varit här och gjort inbrott.

Såren i de trasiga brädorna tycks göra lika djupa sår i den gamle mannens själ. Det framgår av hans något uppgivna ton.

Mannen bredvid mig är mästerlotsen *Edvard Sjöblom*. 79 år, från Dalarö

Idyllen runt omkring oss är till stor del hans verk.

Landområdet ägs av Stockholms stad, men det är tack vare Edvard Sjöbloms insatser sluttningen fått sin unika skärgårdsprägel med byggnader från 1700-talet.

När Edvard en dag på 60-talet gick i land på Hagtorsudd för att undersöka om viken var lämplig som gästhamn för semesterseglare och andra fritidsskeppare, var sluttningen full av snårskog. Inga byggnader fanns vid strandkanten.

Men Edvard såg snabbt vad som kunde göras. Han hade fått en ide. Nu är udden en skärgårdsidyll.

HAR SAMLAT KULTURMINNEN

Efter att ha kontaktat de styrande i Stockholm började Edvard Sjöblom att röja skog runt det ursprungliga skärgårdstorpet. Samtidigt organiserade han rivning av gamla och unika sjöbodar som fanns på närliggande öar och som hade klarat sig undan ryssarnas härjningståg i Stockholms skärgård 1919.

Tack vare hans initiativ finns i dag särpräglade kulturminnen från den forna skärgården bevarade på Hagtorsudd.

Sjöbodarna återuppfördes i ursprungligt skick. Under Edvard Sjöbloms överinseende och smått pedantiska hand växte den nuvarande miljön fram.

Hagtorsudd blev något av Edvard Sjöbloms "skyddsling" under en rad år. Åtskilliga timmar har han jobbat här för att hålla snyggt i naturen och se till byggnaderna.

Tack vare Edvard Sjöblom finns i dag gästhamnar för båtfolk över hela Sverige.

Edvard Sjöblom är också sopmajornas fader. Så här ser hans senaste modell ut.

Han har gjort det för att han tyckte om vad han åstadkom. Att ta betalt var det aldrig tal om.

Det var då.

Nu säger han:

- Vill dom inte att jag ska sköta det längre får dom åtminstone se till att det inte förfaller. Skärgården får inte bli förstörd för att det sitter okunnigt folk och bestämmer!

"Dom" syftar på de styrande i Stockholm.

För säkerhets skull tar Edvard mått på en plank som måste bytas i en dörr. Gör inte han det, lär det ta tid innan skadegörelsen åtgärdas.

Som tack för sitt initiativ att göra Hagtorsudd till något extra, ett minne till eftervärlden, krävs han nu på hyra om han ska fortsätta som "hustomte" och sköta om de gamla byggnaderna. Men någon hyresinbetalning tänker Edvard Sjöblom inte göra till Stockholm stad.

- Nej, säger han. Dom får väl hyra ut det till någon annan. Nu har jag gjort mitt. Och min ursprungliga ide var inte att någon

speciell skulle ha tillgång till detta. Jag ville göra det till något som alla kunde njuta av.

Det här är bara ett bland många initiativ att slå vakt om vår natur och miljö som har Edvard Sjöbloms initialer. Sedan 1962, då han gick i pension som mästerlots vid Dalarö och Landsort, har han mer eller mindre haft som heltidssyssla att värna om skärgårdsmiljön.

Han är inte personen som ställer sig upp på barrikader med plakat för att föra fram åsikter. Nej, han är mer en handlingens man.

Med konkreta åtgärder ser han till att det händer saker. Och med den läggningen riskerar man att trampa på ömma tår och bli betraktad som "obekväm" av omgivningen.

Men det är sånt som Edvard Sjöblom sätter sig över. Får han en ide, ser han också till att den blir realiserad. För sina insatser inom miljövården har han också dekorerats med Vasaorden och fått Svenska Dagbladets miljöpris 1973.

- Naturen och den ursprungliga miljön i skärgården måste räddas till eftervärlden, säger Edvard Sjöblom. Här i Stockholms södra skärgård har han räddat gamla hus och sjöbodar från 1700-talet genom att riva dem på olika öar för att sedan bygga upp den på nytt på en udde på vackra Gälö.

PAPPA TILL 220 HAMNAR

Som nybliven pensionär började Edvard Sjöblom att leta efter platser i Stockholms skärgård som var lämpliga att göra till gästhamnar för fritidsbåtar.

Verksamheten växte. Han blev anställd av Svenska Turistföreningen och innan han fick "silkesnöret" i maj 1973 var han pappa till 220 hamnar runt om i landet. Från Luleå i norr till Strömstad på västkusten. I dag finns ytterligare ett 80-tal fritidshamnar.

- Det blev personbyte i toppen av STF och en av de nya cheferna förklarade att min avdelning nu var hans ansvarsområde. Jag tyckte det var lika bra att sluta, berättar Edvard.

Men Edvard Sjöblom behövde inte gå sysslös när han tackade för sig på Svenska Turistföreningen.

Tillsammans med Karl-Edvard Brinnström på naturvårdsverket hade Edvard Sjöblom börjat fundera på hur man på ett vettigt sätt skulle komma till tals med den allt mer tilltagande nedskräpningen i skärgården.

I och med att fritidsbåtarnas antal ökade blev det också allt mer sopor i naturen.

- För drygt ett tiotal år sedan var det så smutsigt i skärgården att nästan varje buske på öarna var förvandlad till ett dass. Det luktade lång väg, berättar han

SÅ FÖDDES SOPMAJAN

Nu är det någorlunda rent i Stockholms skärgård och i andra marker runt om i landet där mycket fritidsfolk vistas. Och det tack vare en av Edvard Sjöbloms många ideer.

En dag kom han på lösningen med nedskräpningen.

Soptunnorna som stod utplacerade på öarna blev snabbt överfulla. Sedan kom djur och tömde dem igen i sin jakt på matrester. Nej, tunnorna måste skyddas på något sätt. Stå under tak. I ett skjul där man också kunde inhysa en toalett.

Edvard Sjöblom presenterade sin ide om sopmajor för naturvårdsverket! Sedan stod det inte på förrän Valfrid Paulsson hade gjort honom till "handelsresande i sopmajor" runt om i landets kommuner.

I dag är sopmajorna ett begrepp och en självklarhet. Nu har de flesta lärt sig var soporna ska ligga. Inte bakom någon sten eller i någon buske.

- Ja, nu har det blivit någorlunda rent i markerna, säger Edvard.

Men fortfarande finns mycket kvar att göra. Exempelvis i skärgården finns många platser som saknar sopmajor, trots att de är populära hamnar.

Inte är så bra att det inte kan bli bättre resonerar Edvard Sjöblom.

Efter några år började de gamla sopmajorna i trä att förfalla. Edvard såg också att det var lite si och så med underhållet på en del platser. Det var dags för nya initiativ. Tillsammans med ett båtförretag och naturvårdsverkets miljöspecialister har han nu tagit fram en ny typ av sopmajor - helt gjorda i glasfiber.

Den nya modellen är mer hygienisk och lättare att hålla ren. Den väl tilltagna toalettanken med ett ventilationssystem gör att ingen behöver dra sig för att använda sig av dessa sopmajors tjänster.

INTE RÄDD FÖR UTMANINGAR

Med oförminskad intensitet, trots sina närmare 80 år, drar sig Edvard Sjöblom inte för att kasta sig in i nya utmanande projekt.

- Han är en aldrig sinande källa när det gäller initiativ, säger man på naturvårdsverket.

Förutom gästhamnar och sopmajor har han också varit en pådrivande kraft bakom utbyggnaden av landningsplatser för räddningshelikoptrar i skärgården. Den gamle mästerlotsen har också tänkt till när det gäller oljesanering.

Det allvarligaste hotet mot en levande skärgård är de ständiga oljeutsläppen. För att man skall kunna rädda natur och djurliv vid ett utsläpp krävs snabba och effektiva insatser. Hittills har det varit ont om effektiva hjälpmedel.

Vid det senaste oljeutsläppet i Stockholms skärgård förstod Edvard Sjöblom att något måste göras.

- Folk kom släpande med nästan allting för att försöka få bort eländet från stränderna, berättar han. Tennisracketar, spadar, kratror och Gud vet allt.

GENIALA REDSKAP

Edvard drog sig tillbaka på sin kammare och tänkte till. I dag har han konstruerat en serie geniala redskap för effektivare oljebekämpning som Styrelsen för Teknisk Utveckling (STU) finansierat.

Nu finns speciella oljeskyfflar, rakor, tvättkärl och säckhållare att tillgå om olyckan skulle vara framme igen.

Men det som upptar Edvard Sjöbloms mesta tid för tillfället är att mobilisera jakten på vildmink i skärgården.

Under senare år har vildminken ökat oroväckande mycket i Stockholms södra skärgård.

- Vi måste göra allt för att decimera minken innan den framför allt tar käl på all sjöfågel, säger Edvard bestämt.

När Edvard fick höra talas om minkens skadegörelse för drygt ett år sedan slog han larm och började bearbeta olika myndigheter. Han mobiliserade ett mindre "minkgarde" bland ordsbefolkningen runt om på öarna i Dalatrakten.

Fiskare rapporterade att det ibland låg dussintals ejderhonor med avbitna huvuden vid sina bon på skären. Sommargäster klagade över att minken drog in fisk under deras hus. Det var svårt att bli kvitt den ruttna stanken. Fiskare fick sina nät sönderbitna av minkar.

Från myndighetshåll såg man till en början lite kallsinnigt på Edwards larmrapporter.

Men så småningom gav uppvakningarna resultat och med medel från bland annat naturvårdsverket, Sällskapet Skärgårdsbröderna, Länsjaktvårdsföreningen och privatpersoner lyckades han få ihop ett 30-tal minkfällor som placerades ut på olika öar. Under de fem första veckorna lyckades man fånga 63 minkar. Nu är man uppe i ett par hundra.

Edvard Sjöblom har nu startat krig mot vildminken i Stockholms södra skärgård. Och fällorna ger resultat. Drygt ett par hundra djur har fångats hittills.

SLÅSS MOT MINKEN

Och kampen mot minken fortsätter.

- Sitter vi med armarna i kors och inte gör något kan mycket bli förstört, säger Edvard. Men nu är jag nöjd. Vi är 55 gubbar som hjälps åt i dag. Vi har fått pengar av både Haninge kommun och Glesbygd-fonden och ytterligare ett hundratall fallor från naturvårdsverket. Sen får gubbarna i stan säga vad dom vill. . .

Larmet att minken var ett hot mot sjöfågeln i skärgården kallade länsstyrelsens naturvårdsenhet ett "rovdjurshat" och menade att det var att kasta pengarna i sjön att ge bidrag till minkfällor.

- Vissa tjänstemän kände sig trampade på tårna, förklarar Edvard. Det passade sig inte att några skärgårdsgubbar kom och berättade vad som skulle göras.

Edvard drar lite triumferande på mun. Hans trumfkort har fått kritiken mot minkkampanjen att tystna. Edvard bjöd helt sonika ut jordbruksminister Anders Dahlgren på ett studiebesök i skärgården.

Det blev ett mycket lyckat besök. I en mindre minkdebatt i riksdagen den första april i år sa jordbruksministern:

- Det är önskvärt att skärgårdskommunerna i större utsträckning än hittills tar aktiv del i minkbekämpningen. Erfarenheter från bland annat västkusten visar att jakten och fångsten av djuren måste bedrivas kontinuerligt och intensivt under många år.

SKÄRGÅRDSBORNA HAR KUNSKAPEN

Och hur det hela skulle gå till angav också Anders Dahlgren

- Detaljerna får vi överlåta åt dem som är mer sakkunniga. Det vill säga att de får diskutera igenom det med berörda parter. Och framför allt med den bofasta skärgårdsbefolkningens företrädare. De har den stora sakkunskapen. Det är min förhoppning att detta ska kunna lösas på ett så obyråkratiskt sätt som möjligt. Edvard Sjöblom och hans 55 minkjägare har nu riksdagens stöd i sin kamp för att freda skärgården mot "marodören" minken. Man kan tycka att Edvard Sjöblom kan känna sig nöjd nu. Han kan slå sig till ro på ålders dagar. Men inte. Han har alltid något nytt på gång. - Eftersom vi skärgårdsbor och en del av de bestämmande myndighetspersonerna har olika uppfattningar om vad som menas med uttrycket en "levande skärgård" finns det alltid något att göra, säger han.

Det är inte bara om minken som åsikterna går isär. På hemvägen från Gålö passerar vi en flock ejdrar som ligger och guppar i vågorna på en fjärd. - Ejdern är också något vi snabbt måste ta oss an innan det är för sent, säger Edvard och pekar ut mot fåglarna.

FÖR MÅNGA EJDERHANAR

Sedan många år har det varit förbjudet att jaga ejderhanar på våren. Däremot har det varit tillåtet att skjuta honor och ungar.

- Det har medfört en obalans mellan könen, förklarar Edvard.

På våren, när ejdern sträcker söder ifrån upp till Stockholms skärgård, har skärgårdsbefolkningen upptäckt att flockar med ett 20-tal fåglar endast består av en fjärdedel honor

Ejderhonorna återkommer till samma plats varje år.

Efter parningen på våren lämnar hannarna skärgården för att ligga ute till havs där de ruggar - byter fjäderdräkt.

De hannar som inte lyckats hitta någon hona att para sig med ligger kvar i innerskärgården. De inväntar att honorna som värpt ska komma ut i vattnet igen med sina ungar.

Sedan begår hannarna vad man skulle kunna beteckna som

"våldtäkt" på honorna. Resultatet: Ungarna sprids. De blir lätta byten för havs- och gråtrutten som inte är sena att slå till.

- Det här missförhållandet måste myndigheterna rätta till snart, säger Edvard. Bäst vore om vi skärgårdsbor även tilläts att skjuta av hannar på våren tills det blev någorlunda jämn fördelning mellan könen igen i ejderstammen.

På länsstyrelsens naturvårdsenhet förklarade man nyligen all det finns mer skärgårdsfågel än någonsin i Stockholms skärgård. Och skulle alla ejderungar överleva blev det en katastrof.

När vi sitter hemma hos Edvard Sjöblom i Dalarö och begrundar vad som står i tidningsartikeln ruskar han på huvudet och säger:

- Det där ska jag ta upp med Anders Dahlgren. Han kommer snart på besök igen. Han tycks vara en karl man kan resonera med!

På nytt är Edvard Sjöblom beredd all ta strid för det han tror är rätt.

- Det är nog många som upplever mig som en bråkig gammal gubbe, säger han. Men jag riskerar ingenting om jag råkar trampa någon på tårna. Jag är ju bara en enkel pensionär. . .

En ovanligt färgstark sådan.
Och betydelsefull.